

Dit kan dan nog op verschillende manieren.

1. Voor elken verzekerde wordt rechtstreeks bij een maatschappij een verzekering gesloten, waarvoor de premie wordt vastgesteld, zoodat de verzekerde zelf weet, dat hij bij die maatschappij verzekerd is.
2. Het fonds verzekert nominaal de uitkeeringen, doch brengt die door herverzekering bij een maatschappij over. Er is dan tusschen den verzekerde en de maatschappij geen rechtstreeksch verband.

In dit laatste geval kan men dan natuurlijk voor de bepaling der bijdrage van elken verzekerde nog elke willekeurige regeling treffen.

Ten aanzien van de te betalen bijdragen is nog van belang de vraag, of die bijdragen geheel door den werkgever zullen worden betaald, of dat ook de werknemer daarin zal participeeren. Dit brengt onmiddellijk artikel 1637 s van het B. W. naar voren. Volgens dit artikel is het niet geoorloofd voor de besteding van het loon van den werknemer bepaalde voorschriften te maken. Een uitdrukkelijke uitzondering is daarbij gemaakt voor stortingen in een pensioenfonds, mits dit aan bepaalde voorwaarden voldoet.

Een dezer voorwaarden is, dat de verzekerde, ook bij ontslag, recht behoudt op de door hem zelf betaalde bedragen. Een dergelijke bepaling heeft natuurlijk invloed op de financiële resultaten van een fonds. Overigens is het in vele gevallen niet alleen het eigen deel, dat voor den verzekerde van belang is, doch wordt ook op het deel, dat door den werkgever is betaald, een aanspraak aan den werknemer toegekend, waarbij dus wordt gehuldigd het principe, dat de eenmaal gestorte bedragen ophouden eigendom van den werkgever te zijn, waarover hij dus geen invloed meer kan uitoefenen.

De schrijver vestigt zeer terecht de aandacht op het feit, dat de Staat, die door zijn wetgeving aan den werknemer bepaalde onaantastbare rechten toekent, zelf tegenover zijn eigen werknemers die rechten niet, of althans in veel geringer mate, erkent. In de Pensioenwet 1922 is n.l. bepaald, dat de ambtenaar bij ontslag op eigen verzoek eerst aanspraken op de door hem gestorte gelden kan doen gelden, wanneer hij bij zijn ontslag minstens op vijftien dienstjaren kan wijzen.

Overigens moet hierbij worden opgemerkt, dat de aanspraken bij ontijdige verbreking van de banden met een fonds (door dienstverlating) niet per sé behoeven te beteekenen een uitkeering in geld. Het is ook mogelijk, den vertrekkenden werknemer recht te geven op een zoogenaamd uitgesteld pensioen, dat dan natuurlijk geringer is, dan het oorspronkelijk in uitzicht gesteld pensioen.

Er is ten slotte nog een belangrijk vraagstuk, dat bij de pensioenregeling naar voren komt. Dit is n.l. de invloed van stijging van salaris. Wanneer het pensioen rechtstreeks afhangt van het salaris, zal met het toenemen van het salaris ook het pensioen naar boven gaan. Hierbij doet zich het verschil tusschen hand- en hoofdarbeiders gelden. Bij de eersten wordt het maximum salaris gewoonlijk vrij spoedig bereikt, zoodat ook het pensioen vrij spoedig vaststaat. Bij de hoofdarbeiders gaat de ontwikkeling veel langzamer, zoodat ook de pensioen-rechten eerst in een vrij verren toekomst komen vast te staan. Wanneer dan de opklimming vrij onregelmatig gaat, zal ook de aanspraak op pensioen moeilijk van te voren kunnen worden vastgesteld, daar hierbij veel aan een toekomstige ontwikkeling moet worden overgelaten. En waar de pensioenen in hoofdzaak afhankelijk zijn van de salarissen van de laatste jaren en de bijdragen der verzekerden of van hun werkgevers van alle ontvangen salarissen, zal er een groote mate van onzekerheid ontstaan, die een behoorlijke berekening in den weg staat. Verbetering wordt hierbij cenigermate bereikt, wanneer men niet het laatste salaris, doch een gemiddelde als grondslag voor de berekening van

het pensioen vaststelt. Het kan als vaststaande worden beschouwd, dat de invloed van salaris-veranderingen op de pensioenregeling gewoonlijk wordt onderschat.

Er bestaan regelingen, waarbij de stijging van het pensioen met het salaris gepaard gaat met een technische stijging van de bijdrage. (premie)

Technisch is deze regeling juist, doch practisch doen zich daarbij bezwaren voor. Want wanneer de promotie van den verzekerde eerst op vrij hoogen leeftijd geschiedt, is de daarvoor verschuldigde technisch berekende premie hoog en daardoor financieel een bezwaar. De fout, indien men van een fout kan spreken, ligt in het algemeen in den achterstand, die in de pensioenregeling bestaat. Men is op zeker oogenblik begonnen met een regeling, toen reeds velen aanspraken konden doen gelden. De daarvoor geldende „Back-service” kost veel geld en is alleen door buitengewone maatregelen te financieren. Daar de werknemer in den regel niet in staat is, daarbij te participeeren, valt de last van den back-service hoofdzakelijk op den werkgever.

Ik heb uit het belangrijke werk van Dr. *Thierry* slechts enkele grepen gedaan. Ik vertrouw, dat deze aanleiding zullen zijn, dat meerderen, die in deze materie belangstellen, zich op de hoogte zullen stellen van het, de belangstelling zeker verdienende, werk.

A. H. J. DE GOEY

DE WIJZIGINGEN VAN DE GEMEENTEWET

Bij Koninklijk Besluit d.d. 8 April 1931 is bepaald, dat de wet van 31 Januari 1931 tot herziening van de Gemeentewet met ingang van 15 April 1931 in werking treedt. Deze herziening is van groot belang, ook voor de gemeentecomptabiliteit. Voor de accountantsstudie zijn de onderstaande wijzigingen van het meeste belang.

Het oude artikel 206 luidde: De begrooting der inkomsten en uitgaven wordt ingericht naar voorschriften, door Gedeputeerde Staten, onder Onze goedkeuring, te geven. Daartegenover bepaalt het nieuwe artikel 241: De begrooting der inkomsten en uitgaven wordt ingericht naar voorschriften, door Ons. Gedeputeerde Staten gehoord, te geven. Door deze bepaling is het mogelijk geworden de absolute uniformiteit in de begrotingsvoorschriften te handhaven. Eenzelfde wijziging is ingevoerd t.a.v. art. 115, 2e lid. In de oude wet luidde dit: De boekhouding en de rekening worden ingericht volgens voorschriften, door Gedeputeerde Staten, onder Onze goedkeuring te geven. Art. 123, 2e lid der nieuwe wet zegt: De boekhouding en de rekening worden ingericht volgens voorschriften, door Ons, Gedeputeerde Staten gehoord, te geven.

Nog belangrijker wijzigingen zijn gemaakt t.a.v. de bedrijven. Wel is het bekende art. 114bis der oude wet geheel gelijk aan het nieuwe art. 122, doch behalve deze voorschriften zijn eenige geheel nieuwe artikelen aan de bedrijfsbegrooting gewijd en wel:

Art. 252 hetwelk luidt: Ten aanzien van de door den raad onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten aangewezen takken van dienst worden behalve de ontvangsten en uitgaven, welke een gevolg zijn van de geldelijke verhouding tusschen deze takken en den algemeenen dienst der gemeente, in de begrooting der plaatselijke inkomsten en uitgaven alleen opgenomen de geraamde voor- of nadeelige saldo's.

De in het eerste lid bedoelde takken van dienst worden beheerd volgens door den raad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, vastgestelde regelen. De artikelen 230, 231, 232, 235, 236 en 237 zijn ten deze van toepassing.

Art. 253, dat bepaalt: Voor de takken van dienst, ten aan-

zien van welke artikel 252 is toegepast, wordt een afzonderlijke begrooting vastgesteld; de artikelen 238, 242, 243 en 244 zijn op zoodanige begrooting van toepassing.

Af- en overschrijving op de posten van de uitgaven dezer begrooting kan niet geschieden dan voorzover daartoe bij de begrooting zelve of bij afzonderlijk door Gedeputeerde Staten goedgekeurd besluit van den raad machtiging is verleend.

In de regelen, bedoeld in artikel 252, worden de gevallen geregeld, waarin een besluit van den raad, waarbij machtiging tot af- en overschrijving op posten dezer begrooting wordt verleend, de goedkeuring van Gedeputeerde Staten niet behoeft.

Art. 252 der nieuwe wet regelt dus nu eenigszins de materie die tot nog toe in art. 14 der begrotingsvoorschriften was ondergebracht. (terzake van elk bedrijf worden in de gemeentebegrooting de posten opgenomen welke het model dezer begrooting aangeeft Art. 14, 2e lid). De in het tweede lid genoemde artikelen regelen de goedkeuring der besluiten door Gedeputeerde Staten en zijn hier van minder belang.

Ook art. 253 begeeft zich op het terrein van art. 14 der begrotingsvoorschriften (van elk bedrijf wordt een afzonderlijke begrooting opgemaakt, art. 14, 1e lid). Van de in het 1e lid opgesomde artikelen vermeld ik alleen 242 waarvan het 1e lid luidt: zij behoeft om te werken, de goedkeuring van Gedeputeerde Staten. Tot nog toe was dit punt niet in de wet vastgelegd, al werd reeds, op grond van een K.B. van 7 Januari 1925, algemeen aangenomen dat de goedkeuring van de gemeentebegrooting door Gedeputeerde Staten de goedkeuring der bedrijfsbegrooting in zich sloot.

De laatste alinea van art. 253 maakt een soepel bedrijfsbeheer mogelijk. Inimmers kunnen nu bij het vaststellen der bedrijfsbegrooting niet voorziene af- en overschrijvingen binnen korten tijd worden bewerkstelligd. Wel houden Gedeputeerde Staten de macht om op de aard van de posten, waarop langs dezen weg af- en overschrijving kan worden toegepast, invloed uit te oefenen, daar zij het in het 3e lid genoemde besluit moeten goedkeuren.

In verband met deze artikelen omtrent de bedrijfsbegrooting zijn ook de bepalingen, welke regelen geven voor de gemeentebegrooting, gewijzigd. Het oude artikel 204 luidde: De begrooting der inkomsten vermeldt alle ontvangsten der gemeente van welken aard ook, en, zooveel mogelijk, het bedrag, waarop elke post in het bijzonder wordt geraamd. Het nieuwe artikel 239 bepaalt: De begrooting der inkomsten vermeldt, behoudens het bepaalde bij artikel 252, alle ontvangsten der gemeente, enz. Eenzelfde tusseenvoeging is gemaakt t.a.v. de begrooting van uitgaven in het nieuwe artikel 240 (oude artikel 205).

Tengevolge van het afzonderlijk regelen der bedrijfsbegrooting in de nieuwe wet, zijn ook de bepalingen omtrent de gemeenterekening gewijzigd, terwijl een afzonderlijk artikel aan de bedrijfsrekening is gewijd. Het oude artikel 218 luidde: Van de inkomsten en uitgaven der gemeente wordt door Burgemeester en Wethouders, over elk dienstjaar, verantwoording gedaan aan den Raad, onder overlegging van de hun door den Ontvanger, volgens artikel 115, aangeboden rekening. Artikel 255 der nieuwe wet bepaalt: Van de inkomsten en uitgaven der gemeente, niet behoorende tot een tak van dienst, ten aanzien van welken artikel 252 is toegepast, wordt door burgemeester en wethouders, over elk dienstjaar, verantwoording gedaan aan den raad, onder overlegging van de hun door den ontvanger, volgens artikel 123 aangeboden rekening.

Voor de rekeningen der bedrijven is een nieuw artikel 265 in de wet opgenomen, hetwelk luidt: Met betrekking tot de takken van dienst, ten aanzien van welke artikel 252 is toegepast, doen burgemeester en wethouders telken jare, binnen den bij verordening door den raad bepaalden termijn, aan dezen verantwoording van het gevoerde beheer in het afgelopen dienstjaar onder overlegging van eene rekening met de daarbij behorende

toelichtende bescheiden, van welke rekening de cijfers door een buiten den tak van dienst staanden boekhoudkundige, door den raad aan te wijzen, deugdelijk zijn verklaard.

De raad onderzoekt voormelde stukken en stelt vóór de voorloopige vaststelling van de inkomsten en uitgaven der gemeente, het bedrag der baten en lasten van den tak van dienst voorloopig vast, bij een besluit, waarvan hem het ontwerp tegelijk met de rekening wordt aangeboden.

De artikelen 256, tweede en derde lid, 257, tweede lid, 258, 259, 260 en 264 vinden overeenkomstige toepassing.

De bepaling, dat de rekening van een gemeentebedrijf moet worden gecontroleerd door een buiten den tak van dienst staanden boekhoudkundige, komt eveneens voor in de Bedrijvenwet van 16 Februari 1912, waarin regels zijn opgenomen welke bij de rekening van enkele rijksbedrijven (o.a. P.T.T.) in acht moeten worden genomen. De bepaling van het tweede lid, dat de bedrijfsrekening vóór de gemeenterekening voorloopig moet worden vastgesteld, maakt het mogelijk dat de invloed van eventuele wijzigingen in de bedrijfsrekening alsnog in de gemeenterekening kan worden opgenomen.

De in het derde lid van artikel 265 opgesomde artikelen betreffen de goedkeuring der bedrijfsrekening door Gedeputeerde Staten. In plaats van het vroeger ingenomen standpunt dat, aangezien de goedkeuring der gemeentebegrooting die der bedrijfsbegrooting in zich sluit, de vaststelling der gemeenterekening tegelijk die der bedrijfsrekening meebrengt, is nu de vaststelling der bedrijfsrekening uitdrukkelijk in de wet geregeld. Evenals t.a.v. de begrotingen bestaat nu de mogelijkheid, dat de gemeenterekening niet, een bedrijfsrekening wel wordt goedgekeurd resp. vastgesteld door Gedeputeerde Staten, iets wat vroeger niet mogelijk was.

Verder zijn t.a.v. de controle op de boekhouding van den Ontvanger nog de volgende wijzigingen ingevoerd. Van het oude artikel 116, waarin deze controle werd behandeld, bepaalde het tweede en derde lid: De Raad kan, met goedkeuring van Gedeputeerde Staten, aan Burgemeester en Wethouders de bevoegdheid geven het opnemen van de boeken en de kas aan een lid van hun college of een daartoe aangewezen ambtenaar op te dragen. Burgemeester en Wethouders en het lid van hun college of de ambtenaar, met de opneming belast, zijn bevoegd zich hierbij door een deskundige te doen bijstaan. Daarentegen luiden het tweede en derde lid van het nieuwe artikel 124: De raad kan, met goedkeuring van Gedeputeerde Staten, aan burgemeester en wethouders de bevoegdheid geven het opnemen van de boeken en de kas aan een lid van hun college of een daartoe aangewezen deskundige op te dragen. Burgemeester en wethouders en het lid van hun college zijn bevoegd zich hierbij door een deskundige te doen bijstaan.

Op overeenkomstige wijze is het oude artikel 118 gewijzigd bij het nieuwe artikel 126 waarin nu is bepaald dat de sluiting der boeken en het opnemen van de kas bij schorsing, ontslag of overlijden van den ontvanger door Burgemeester en Wethouders kan worden opgedragen aan den ingevolge artikel 124, tweede lid, aangewezen deskundige. Het gevolg van deze wijzigingen is dat de deskundige nu geheel zelfstandig de kasopname kan uitvoeren en dit niet meer behoeft te doen in samenwerking met Burgemeester en Wethouders, een lid van hun college of een daartoe aangewezen ambtenaar.

Wijzigingen van voor de comptabiliteit mindere betekenis zijn:

1°. die van het 1e lid van het oude artikel 211, dat bepaalt: Is hunne (d.i. van Gedeputeerde Staten) goedkeuring niet verleend aan de begrooting voor den aanvang van het jaar, waarvoor deze moet dienen, dan magtigen zij het gemeentebestuur, tot op de helft der aangevraagde sommen uitgaven te doen uit die posten der begrooting, waartegen bij hen geene bedenking bestaat. In het 1e lid van het nieuwe artikel 246 wordt gezegd:

dan machtigen zij het gemeentebestuur, uit de posten der begroting uitgaven te doen, voor zoover daartegen bij hen geene bedenking bestaat. Hierdoor is het mogelijk dat de uitgaven kunnen worden gedaan tot een hooger bedrag dan de helft der aangevraagde sommen.

2°. Het oude artikel 214 bepaalde: Af- en overschrijving op de posten der begroting van uitgaven kan niet geschieden, dan voorzoverre daartoe bij de begroting zelve, of bij een afzonderlijk, door Gedeputeerde Staten goedgekeurd besluit van den Raad, magtiging is verleend. In het nieuwe artikel 249 is aan dit voorschrift het volgende toegevoegd: In de voorschriften, bedoeld in artikel 241 (de begrotingsvoorschriften, zie boven) worden de gevallen geregeld, waarin een besluit van den raad, waarbij magtiging tot af- en overschrijving op de posten der begroting wordt verleend, de goedkeuring van Gedeputeerde Staten niet behoeft.

Nu de begrotingsvoorschriften worden gegeven door de Kroon, kan deze bepaalde punten van het financieel beheer der gemeente aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten onttrekken.

3°. Het eerste lid van het oude artikel 222 luidde: Het besluit van Gedeputeerde Staten, houdende vaststelling der ontvangsten en uitgaven, strekt, voorzover de daarin goedgekeurde ontvangsten en uitgaven betreft, aan den Ontvanger en aan Burgemeester en Wethouders tot ontlasting, behoudens later in rechten gebleken valsheid in bewijsstukken. In het nieuwe artikel 259 is hieraan toegevoegd: of andere onregelmatigheden.

De verleende décharge wordt dus ook van geen waarde indien later fraude blijkt, welke niet was bemanteld door valse bewijsstukken.

Het tweede lid van het oude artikel 222, dat geheel gelijk is aan dat van het nieuwe artikel 259, luidt: Gedeputeerde Staten kunnen den ontvanger of burgemeester en wethouders afzonderlijk ontlasten, zoo zij beider beheer voor geene gelijktijdige goedkeuring vatbaar oordeelen. Nu in artikel 265 (zie boven) artikel 259 t.a.v. de bedrijfsrekening toepasselijk is verklaard, kan dus ook de ontvanger van het bedrijf afzonderlijk worden gedéchargeerd.

W. WESTRA

EXAMEN-VRAAGSTUKKEN

Red.: Drs. ABR. MEY en Drs. J. PAARDEKOOPER

Opgave No. 4 Examen Rekening-wetenschap Ned. Handels Hoogeschool December 1931

Investigation betreffend schadevergoeding aan uitgever

Een der moeilijkheden in deze opgave lijkt ons van genoegzaam principieel belang, niet slechts voor examen-candidaten, om een ietwat uitgebreide motiveering te rechtvaardigen. Meermalen komen analoge of tegengestelde gevallen (kosten bij uitbreiding met een nieuwe afdeling e.d.) voor. Het gaat hierom, dat het uitgangspunt voor een berekening van een schadevergoeding, een kostentotaal e.d. in gevallen als deze, als volgt moet worden gesteld. Welke baten levert het uitvallende (in tegenovergestelde gevallen, bv. van uitbreiding, het bijkomende) complex ondernemingswerkzaamheid op, welke kostenvermindering (resp. kosten-vermeerdering) brengt dit daartegenover mede.

Een zuivere kostprijsberekening met omslag van constante kosten is dus niet juist! Men moet uitgaan van het feit dat het deel der kosten dat niet door inkrimping (of uitbreiding) beïnvloed wordt, dus de absoluut *constante* kosten, *buiten rekening* blijft! Dit „koopmans”-standpunt is niet in strijd met de theorie, integendeel. Ook theoretisch zijn de variabele kosten-

bestanddeelen in principe van geheel anderen aard dan de z.g. vaste kosten. Het deel van den kostprijs dat uit variabele kosten bestaat laat zich voor korte tijdseenheden, voor gedeelten van het geheele complex ondernemingshandelingen (bv. afdelingen), voor gedeelten van de productie (bv. eenheden product) vrij nauwkeurig, (achteraf) berekenen. Uit het verschil tusschen opbrengst en het totaal van deze variabele kosten (het bruto-overshot kan men dit noemen) moeten weliswaar de vaste lasten worden goedgeemaakt; doch slechts gerekend over langere duur. De verdeling dezer lasten over tijdseenheden (van bv. een jaar of korter), over afdelingen, productie-eenheden e.d., dus het berekenen van totaal-kostprijzen incl. afschrijvingen en andere vaste lasten, is in wezen iets dat met den dynamischen aard van het economisch leven in strijd is. Het is als het ware iets kunstmatigs en zulk een berekening moet noodzakelijk elementen van groote onzekerheid en willekeur bevatten.

Het bezit en gebruik van duurzame productiemiddelen levert, in de taal der theoretische economie gesproken, in het bruto-overshot een „kwasi-rent” (die dan dus geen kostenbestanddeel in engeren zin vormt). Uit de tijdens den bedrijfseconomischen gebruiksduur geaccumuleerde kwasi-rent moeten de lasten worden bestreden die het bezit en gebruik der betreffende duurzame productiemiddelen meebrengt. Theoretisch is eerst na afloop der (aanvankelijk onbekende) bedrijfseconomischen gebruiksduur te zeggen hoe groot die lasten waren, dus ook welk deel der kwasi-rent een netto-rent heeft gevormd.

Of bij die lasten met de oorspronkelijke verkrijgingskosten van de betreffende productiemiddelen, dan wel met die kosten herleid tot het algemeen prijsniveau dat op het tijdstip van afloop geldt, dan wel met vervangingskosten op dat moment, rekening moet worden gehouden, kan thans buiten beschouwing blijven.

Het vorenstaande doet niets af aan het feit dat het opstellen van een berekening van totaal-kostprijzen, incl. omslag voor vaste kosten, heel dikwijls nuttig of noodzakelijk kan zijn. O.m. leidt de noodzaak van periodieke winstuitkeeringen enz. hier toe. Van de onzekere, vaak willekeurige basis die aan de verdeling der vaste kosten en aan de afschrijvingsberekening ten grondslag ligt, moet men zich echter bewust blijven. De koopman vindt voor zijn „afschrijven naar gelang de winst het toe laat” een flinke steun in het nieuwere theoretisch inzicht!

Keren wij thans naar het vraagstuk terug. Ieder die van het vorenstaande doordrongen is, zal de oplossing zoeken in de volgende richting.

Geraamd moeten worden over 1931 en 1932 de bruto-baten die het periodiek zou hebben opgeleverd, alsmede de kosten, die de exploitatie in die jaren zou hebben medegebracht, doch welke thans achterwege zullen blijven.

Afschrijvingen bv. zullen grotendeels *niet* achterwege blijven en komen hierbij dus *niet* in aanmerking. Het dusdanig geaccumuleerde bedrag vormt de grondslag voor de schadevergoeding. De moeilijkheid die nu onder de oogen moet worden gezien is *wel* het feit dat het vrijkomen van productie-capaciteit van gebouwen en machines, van werkkraacht van directie en wellicht van ander personeel en van de door algemeene vaste onkosten bestaande organisatie mogelijk een voordeel beduidt voor den uitgever. Kan deze vrijkomende capaciteit enz. worden benut? Kan een netto-bate uit deze benutting worden geraamd? Zoo ja, dan zou althans een deel dier bate de schade verminderen.

Later komen wij op dit punt terug.

Wij zullen kortheidshalve de verdere uitwerking zeer schematisch behandelen.

Baten: extern valt geen tendens van voor- of achteruitgang af te leiden; wij zien nl. in 1929 vooruitgang, in 1930 achteruitgang. Wellicht blijkt bij nader onderzoek dat de dalende tendens zich voortzet (wellicht conjunctuurinvloed). Dat moet men